

Cijenjeni čitatelji,

kronologija naših aktivnosti ove godine je: 21.1. OŠ Ljubljana, 22.1. OŠ Kumrovec, 29.1. OŠ Borovje, 31.1. OŠ Tuhelj, 4.2. OŠ Grof J. Drašković, 7.2. HR I program Šesto čulo, 9.2. DV Vladimir Nazor- Okrugli stol, 21.2. OŠ Mihaela Šiloboda, Sveti Martin pod Okićem, 28.2. Centar Dubrava, 3.3. Centar V. Bek, 6.3. obilježavamo Dan logopedije- predavanjem u OŠ Odra a 31. svibnja 2008 g. imamo Savjetovanje u Zagrebu, Kulturno-informativni centar, Preradovićeveva 5/I.

Novi pristup čitanju:

- Super učenje i disleksija- MARRAM ALPHA

- Audio knjige- projekt MEDUS BIRO-a
Magistar edukacije Vesna Legac:

Osvrt na rad logopeda i dječjih psihologa u SAD-u.

Sponzori smo na 2. međunarodnom kongresu studenata logopedije održanom na Edukacijsko- rehabilitacijskom fakultetu 23.-25. svibnja.

Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje organizirali su Tjedan udruga 9.-13. lipnja. HUD je promovirao svoje aktivnosti 10. i 12. lipnja.

Pozivamo vas da nam javite aktivnosti koje organizirate u svom gradu i da aktivno učestvujete u stvaranju Biltena.

Predsjednica HUD-a Stanislava Leljak-Turžanski, logopedinja

Poticanje samopoštovanja kao važan element u borbi s neuspjehom tinejdžera s teškoćama u učenju

Dr. Carol Goldfus, Bar Ilan University in Levinsky College of Education, izraelgoldfus@netvision.net.il (Na slovenski jezik prevela Mateja Hudoklin, univ.dipl.psih.)

Za djecu sa specifičnim teškoćama u učenju ili djecu koja ponavljaju razred, karakteristično je da za sebe misle da su gubitnici. To se lako zamjećuje već i kod petogodišnjaka, iako je to najčešće problem starije djece, kod kojih se svijest o smanjenom uspjehu povećava početkom puberteta, kada se javljaju i drugi oblici tinejdžerskih strahova.

Povijest neuspjeha lako samu sebe održava. Manjak uspjeha uzrokuje, da djeca traže izgovor, u razredu se ne trude, izbjegavaju pisanje domaćih zadaća. Kada su stariji, izostaju s nastave ili lažu o tome što su radili. U pozadini toga prevladava stav *Ako ću se jako truditi i puno raditi, a u nastavi ipak neću znati odgovor na pitanje ili mi ne uspije dovršiti zadatak, ili mi neće ići dobro kod provjere znanja, osjećat ću se izgubljen i bit ću nesretan. Zašto bi se onda uopće trudio?* Takav negativan stav uskoro dovodi do samouvjeravanja. *Ako se za test ne spremim ili u nastavi ne slušam ili bilo kako ne sudjelujem, imam opravdanje. Nisam slušao, zato mi ne mogu dosađivati i zato nisam uspio.* Taj primjer naučene bespomoćnosti postaje dio osobnosti te djece i stvara sliku o sebi kao gubitnika u nastavi. Kod starije djece takav uzorak ponašanja uzrokuje da djeca

izostaju s nastave, a markiranje s nastave postaje navika.

Takvo obilježavanje sebe kao gubitnika, može u dječjoj osobnosti prevladati do te mjere da uzrokuje teškoće i u obitelji. Dijete lako može reagirati kao zanovijetalo i buntovnik, može vikati na roditelje, nasilan je i neće ići u školu.

Sve te vanjske pojave prikrivaju osjećaje manje vrijednosti. Druge negativne karakteristike, koje kod takvog adolescenta lako izbiju na površinu su usamljenost, nemogućnost sklapanja prijateljstva i nedostatak socijalne vještine. Ti obrasci ponašanja karakteristični su kod mnoge starije djece koja imaju specifične teškoće učenja. Godine neuspjeha, u usporedbi s vršnjacima usade osjećaje nelagode i očitog pomanjkanja vještina.

Tako dečki kao i djevojčice lako osjete tu otuđenost, ali često različito reagiraju. Kod dječaka je agresivno, divlje ponašanje, igraju klauna u razredu a pribjegavaju i fizičkom nasilju. Djevojčice se povlače, brzo se rasplaču i postaju razdražljive. Mnoga ta djeca pokušavaju pobjeći pred stvarnosti. Televizija, serije-sapunice i kompjutorske igre imaju važnu ulogu u tome bijegu. Djeca žive svoj život kao promatrači opsjednuti zanimanjem za drame na televiziji i virtualnu stvarnost. U ekstremnim primjerima, njihova manjkavost u učenju i izbjegavanje svakodnevnog sudjelovanja u nastavi, dovode do smetnje hranjenja i drugih socijalnih smetnji.

Teškoće sa roditeljima

I unutar vrlo brižne i tople obitelji lako dođe do pritiska, koje negativno utječe na djetetovu predstavu o sebi. Bezazlene, inače dobronamjerne primjedbe mogu izazvati da se dijete ne trudi, a to dovodi u gore opisan položaj. Djeca ništa ne

pokušavaju, zato ih i ne možemo ubrajati u neuspješne.

Sasvim je uobičajeno da dijete u obitelji u usporedbi s drugom braćom ili sestrama, manje je uspješan u školi. Za njega je to neugodno iskustvo, jer ne zadovoljava očekivanja obitelji. Obiteljski pritisak, i ne izgovoreni, kod neuspješnog djeteta uzrokuje da se ograđuje od bilo kakvih usporedbi. Ponekad sam zna, da se ne trudi dovoljno, ponekad to sasvim otvoreno pokaže.

I roditelji ponekad razvijaju za sebe zaštitne mehanizme obrane, protiv stigmatiziranja djeteta, koji je neuspješan u učenju. *Moj Ivan voli igrati nogomet, a nije školski tip.* To je konkretna tvrdnja. Ivan se u školi ne doživljava uspješno i zato se ne trudi tako jako kao njegovi suučenci. Najava je ostvarena i krug neuspjeha se pojačava. Ponekad se roditelji ne suočavaju sa situacijom, u kojoj dijete ima potencijal za uspjeh, ali treba određeno razdoblje stalne pomoći, prije nego uspije.

Ambiciozni roditelji

Postoje uspješni, ambiciozni roditelji, opterećeni poslom, čije dijete u školi nije uspješno i ne ispunjava njihove želje ili očekivanja, pa reagiraju agresivno ili s očitim razočaranjem. Tu djecu često vide kao djecu koja se ne trude ili ne rade dovoljno. Izgovorene kritike mogu prouzročiti pritisak i otpor, koje lako samo po sebi sprečava dijete da se trudi, i tako stvara negativnu sliku o sebi. Ponekad pretjerana očekivanja roditelja snižavaju djetetovo samopoštovanje do točke da *samo sebe negira*. Takav pritisak uzrokuje otpor i manjak volje za uspjehom.

Pritisak vršnjaka

Pritisci izvan obitelji mogu kod tinejdžera sa specifičnim teškoćama u učenju povećavati spomenute probleme. U

zadnjih par godina, razvio se stav: kada se netko ne trudi previše, to se prihvaća kao dio njegove vanjske slike. Djeca koja su pod pritiskom vršnjaka, i kada odrastu, ne mogu se odmaknuti od tih nekorisnih utjecaja. Pritisak vršnjaka može potkopati trud škole i na druge načine. Djeca u školi mogu biti neuspješna, ali im stav njihovih vršnjaka pomaže da su još uvijek zadovoljni svojim životom. Usprkos svemu doživljavaju odobravanje vršnjaka ili ako se suprotstavljaju učiteljima ili zbog svojih sportskih uspjeha, odnosno bilo čega što privlači ili zabavlja vršnjake. Ponekad moramo djecu uvjeravati što je bitno, što je zapravo uspjeh, da bi mogli napraviti korak naprijed.

Učenje suočavanja s neuspjehom

Između školskog uspjeha i samopoštovanja postoji uzajaman odnos. Kod učenja suočavanja sa stresom i pretvaranja neuspjeha, pobuđivanje samopoštovanja je prvi korak, o kojem moramo razmišljati. Poboľšano samopoštovanje lako dovede do više samopouzdanja i odlučnog pristupa učenju. Kada počnu djeca napredovati i kada se u školi počne javljati uspjeh, osjećaju se sigurnije i samosvjesnije. Bitan je dio napretka da ne razmišljamo previše o neuspjehu u prošlosti. Odgoj i sredina, koja potiču takmičenje, ne nude uvijek dovoljno snage za suočavanje s neuspjehom. Zato trebaju sva djeca sa specifičnim teškoćama u učenju i bez njih, razumjeti da život nije samo uspjeh. Učenje prihvaćanja neuspjeha i suočavanja s njime, ključni je dio procesa restrukturiranja, kako za roditelje tako i za djecu.

Razumijevanje neuspjeha

Prvo se moramo dotaknuti osnovnog pitanja *Što je neuspjeh?* Kakvom ljestvicom se procjenjuje.

Donja lista je popis koji predstavlja ljestvicu za doseganje i mjerenje napredovanja uspjeha. To su mjere kojima roditelji, škola i tinejdžeri mogu provjeriti gdje se nalaze s obzirom na bilo koji vid njihovog života.

- uspjeh
- djelomični uspjeh
- poboljšanje
- motiviranost
- angažiranost....
- ocjenjivanje
- beznade
- otuđenost

Neuspjeh predstavlja samo točku na ljestvici i tako ga trebamo tretirati. Događaju se gore stvari nego što je neuspjeh. Puno nižu točku za pojedinca predstavlja beznade. Beznade može pasti na najnižu točku na ljestvici, koju predstavlja otuđenost. Otuđenost predstavlja stanje samouništenja i u ljudima izaziva osjećaj hladnoće i distance, što uzrokuje da se čovjek povlači iz društva i da ga izbjegava.

Na tom popisu lako vidimo da neuspjeh nije trajno stanje. Na njega bi morali gledati kao na mjesto unutar ljestvice postignuća. Idući korak, viši od neuspjeha predstavlja ocjenjivanje. To je stanje, u kojem tinejdžeri mogu jasnije procijeniti svoj život i ocijeniti gdje se trenutno nalaze.

Sljedeći korak prema gore na ljestvici, predstavlja angažiranost. Radi se o običnom, malom početku, postavljanju nekih umjerenih ciljeva: istovremeno znači da smo postali glumac u igri, odnosno, ponovo se vratili u igru.

Prvi korak u ulaganju truda i početku angažiranosti, vodi spontano do sljedeće točke na ljestvici, koju predstavlja motiviranost, kuda spada volja za postizanjem uspjeha. Kad je osoba motivirana za uspjeh, već se kroz kratko vrijeme pokaže učinak i postane jasno da je došlo do konkretnog i vidljivog

poboljšanja, što je idući stupanj na ljestvici.

Pojedinac će se lako penjati dalje po ljestvici. Na toj razini, realno postiže nešto konkretno i mjerljivo, što lako predstavlja djelomični uspjeh.

Najviša točka na ljestvici je uspjeh. Uspjeh može predstavljati, za različite ljude puno različitih stvari. Za dijete s teškom disleksijom, uspjeh može biti početak prvih koraka kod učenja: možda pročitati prvu knjigu ili jednu stranicu bez pomoći. Za druge koji imaju velike teškoće učenja, to može biti, *biti takav kao svi drugi*.

Bitno je da mladi ne gledaju na vrijeme u životu kada su bili neuspješni, kao trajno stanje. Moramo ih poticati, da na situaciju kada su doživjeli određen stupanj neuspjeha, gledaju kao na nešto što je povezano samo s nekim danom i pomicanje po ljestvici uspjeha prema gore je dostižno za bilo koga-bilo kada. Neki tinejdžeri lakše razumiju usporedbu sa sportom. Za ljude koji u sportu nisu uspješni, nekoliko mjeseci treniranja u gimnastičkoj dvorani, vježbe s utezima, zajedno s intenzivnim radom na trkaćoj traci, može predstavljati početak uspona na njihovoj ljestvici sportskih postignuća. Zato oni koji su imali teškoća u učenju trebaju se ponovo ocijeniti kada se poboljšaju njihove vještine učenja.

Strukturirani svijet

Dijete mora znati da postoje pravila koja su apsolutna i koja se moraju pridržavati. Značajan korak u organiziranju sredinu predstavlja napr. pisanje tjednog kalendara ili rasporeda za dijete, obitelj i školu, koja bi pri tome sudjelovala. Struktura unutar obitelji a možda i škole, dobro oblikovana, treba sadržavati nekoliko pravila, kojih se dijete mora pridržavati. Pravila trebaju biti takva da je za njih odgovorno dijete. Današnji roditelji se ponekad boje da ne bi bili

omiljeni i boje se disciplinirati svoju djecu. Mogu međutim i vrlo mala djeca naučiti manipulirati svojim roditeljima; a tinejdžeri mogu uvesti i daljnje slojeve osjećajima obojanoga konflikta. Tome se treba usprotiviti: na kraju se djeca nauče, da ozbiljno mislite to što ste rekli.

Roditelji se ne bi trebali bojati uskratiti povlastice. Ako nema uloženog truda, neće biti ni džeparca ni izlazaka. Bilo što, što je važno djetetu možemo ukloniti, odnosno zadržati. To je strategija gubitka. Discipliniran i uređen životni stil za dijete je bitan i temeljna je osnova za izgradnju samopoštovanja. Ponekad dijete ne funkcionira u školi, jer nema okvira za funkcioniranje kod kuće. Svaka obiteljska situacija i sve obiteljske situacije su različite i nema jedinstvenog pravila koji bi bio upotrijebljen za sve primjere. Zajedničko svim situacijama je, da niti škola, niti roditelji ne smiju prihvatiti i živjeti sa samodestruktivnim ponašanjem tinejdžera.

Poticanje samopouzdanja

Razvijanje pozitivne slike o sebi uključuje prihvaćanje toga, tko sam i gdje sam, kod kuće i u školi. To je početna točka koja daje ravnotežu. Ako djeca imaju karakteristike disleksije ili imaju smanjenu pažnju, moraju se pomiriti s time i prihvatiti se takvima kakvi jesu, sa svojim prednostima i nedostacima.

Kod samopouzdanja ide se za tim da tinejdžeri razumiju sami sebe, da se cijene na svoj način, vjeruju u sebe i da se ne uspoređuju s drugima. Tako škola kao i roditelji moraju izbjegavati prosuđivanje i uspoređivanje djeteta sa drugima. Trebaju pokušati poticati dijete, da su zadovoljni sami sa sobom. Može pomoći razgovor o obiteljskoj prošlosti, i zanimljivim i cijenjenim članovima obitelji: pri tome sežemo što dalje u prošlost. Tako djeca razvijaju osjećaj pripadnosti i identiteta.

Izgradnja samokontrole

Drugu fazu u procesu ponovnog vraćanja samopouzdanja i u napredovanju postignuća, predstavlja uspostavljanje samokontrole. Radi se o postavljanju granica, da nismo impulzivni, da se čuvamo ispada impulzivnosti ili uzrujavanja nad sitnicama. U fazi napredovanja prema poboljšanom samopoštovanju, tinejdžeri moraju prihvatiti da je došlo vrijeme kada moraju prestati optuživati druge, zato što im ne ide. Ne smiju dobiti zadovoljštinu da okrivljuju učitelje, školu, roditelje ili bilo koga. Moraju sami početi preuzimati odgovornost. To je često najteži dio procesa. Tinejdžeri sa specifičnim teškoćama učenja skloni su optuživanju drugih ljudi ili institucija. Govore da su imali peh ili da im nitko nije pomogao. To misle za svaki problem i za sve svoje probleme. Djecu bi trebalo poticati da promjene svoje mišljenje i prestanu razmišljati o krivici drugih i prihvate situaciju. *Razumijem i prihvaćam se, i počinjem shvaćati što moram učiniti da bi došlo do promijene.*

Samoprilagođavanje

Ove dvije faze vode do treće i zadnje faze-samoprilagođavanja. Ona osposobljava dijete da razumije sebe i uklapa sebe u svakodnevni život. Jedan primjer: Znam da bolje učim ujutro, zato ću zadaću za školu napraviti u nedjelju ujutro, druge stvari poslije podne, umjesto da sve ostavim do zadnjeg trenutka. Kada tinejdžeri počnu kontrolirati svoje učenje i druga područja svog života, počne se razvijati element samoprilagođavanja. Dotakli su nivo kada sami sebe razumiju, u svojoj koži se dobro osjećaju i polako pokazuju svoje postojanje, mišljenje i osjećaj vlastite vrijednosti. U puno primjera, kada od nekada tinejdžera sa teškoćama dođe do ove točke, donosi olakšanje u školi i cijeloj obitelji. Pored

toga dolazi u toj dobi do bitnih kemijskih promjena u tijelu, koje također doprinose procesu. Prije je stres radi neuspjeha izazivao umor, pospanost i *odsutnost*. Ovaj spomenuti proces pobuđuje pozitivne osjećaje.

Zaključak

Poboljšanje samopoštovanja kod tinejdžera predstavlja osnovu za djelotvornu promjenu kod tinejdžera sa specifičnim teškoćama u učenju. Glavni cilj koji moraju doseći kako škola, tako i roditelji:

- Treba ustanoviti stvaran pregled roditeljskog utjecaja. Nastojati ih pokušati smanjiti ili izbaciti bilo kakvu naviku.
- Dijete treba poticati da razumije svoje neuspjehe i da se pomiri sa neuspjesima iz prošlosti.
- Dijete treba prihvatiti ljestvicu postignuća kao pokazatelj. To što se čini neuspjehom samo je točka na toj ljestvici.
- Djetetu treba u kući i školi osigurati strukturiranu i discipliniranu sredinu.
- Poticati i pomagati u razvoju dječjeg samopouzdanja.
- Djetetu moramo pomagati i poticati u razvoju veće samokontrole.
- Dijete mora razumjeti bit i vezu samoprilagođavanja. Moramo poticati njenu upotrebu.

Taj proces pomoći djeci sa specifičnim teškoćama u učenju predstavljen je u programu za škole i u knjizi za roditelje pod naslovom Turnabout programme autorice dr. Carol Goldfus in Enid Korn. Više informacija možete naći na response@turnabout-education.co.uk ili www.turnabout.education.co.uk.

Zahvaljujemo Mariji Kavkler, odgovornoj urednici Biltena Bravo što nam je dozvolila prevesti ovaj članak. Sa slovenskog jezika prevele Stanislava Leljaka-Turžanski i Mirjana Kordić.

Projekt Medus- auditivne knjige

Audio interpretacija u Hrvatskoj postoji kao termin već solidan broj godina. Veliki broj današnjih ozbiljnih, zrelih ljudi odrastao je na radio dramama i pričama koje su se pojavljivale u radijskom prostoru. Nekad nije bilo lako zamisliti cjelodnevni program crtanih filmova na određenim televizijskim programima, već se znalo za dva termina: 19:15 navečer i jedan crtić i, naravno, Priča za laku noć na Hrvatskom radiju II. Program u 19:30. To su bila takva vremena. Djeca su te priče i bajke i radijske emisije poput 'Tonkice Palonkice' i 'Bijele vrane' u jutarnjem terminu čekala doživljavala kao veliku vrijednost. Znam da ja jesam.

Danas je neko drugo vrijeme. Naprednije i brže i djeca ne stignu pratiti sve sadržaje. Događa se da je dnevni ritam djeteta u prosjeku opterećen kao i ritam odraslog čovjeka. U svemu tome pojavljuje se potreba selekcije, bitnog od nebitnog, korisnog od beskorisnog, konzumentskog od kreativnog sadržaja. Hrvatski jezik koji ima svoju nevjerojatnu ljepotu i snagu, ponekad se svede na

skraćeno, fusnote ili akronime, kako bi se održala brzina razmjene životnog stila.

U našoj kompaniji koja je osnovana 2002. godine pod budnim okom gđe Tatjana Kadoić Grmuša, pojavila se određena vodilja i cilj. Vodilja je bila ljubav prema hrvatskoj riječi izgovorenoj u našem djetinjstvu na radiju, na starim pločama, na glas. Takva riječ u obliku priča oplemenila je naše odrastanje i donijela razne doživljaje u naše domove. Ključ svega je bila obitelj i zajednica, tih pola sata kad je obitelj zajedno i sluša priču na radiju ili kad majka ili otac pričaju priču

pred spavanje. Takvo odrastanje je donijelo povezanost i potrebu za obitelji, potrebu za suradnjom. Cilj je bio oživjeti klasike i prenijeti ih na CD medij, klasični 'Compact disc' dostupan svima i takav proizvod prezentirati javnosti, malima i velikima. Puno truda i nekoliko godina kasnije i uz veliku pomoć ljudi s Hrvatskog radija i glumačkih timova, proizvod je postao široko prihvaćen. Korisnici naših uradaka su većinom knjižnice, škole i vrtići zbog svojih profesionalnih potreba.

Lektira u audio formatu je zanimljiva ne samo za one koji ne vole čitati ili su pomalo nemarni, već ponajviše za one koji imaju problema sa klasičnim pristupom književnom djelu. Naime, djeca sa poremećajem u čitanju, u razumijevanju, u koncentraciji ili jednostavno ona koja imaju oštećenje vida su izuzetno zainteresirani za ovakav 'format'. Naša intencija, nadalje, uključuje suradnju sve djece u zajednici te jako potičemo čitanje ili slušanje 'na glas', koristeći jednostavnu tehniku puštanja knjige u razredu prije obrade samog djela. Na taj način sva djeca u potpunosti, van svake diskriminacije, mogu sudjelovati i prihvatiti književno djelo u integralnom obliku. Iskustva su pokazala da se u nekim školama koristi jednostavna suradnja između učitelja hrvatskog jezika i likovnog odgoja, pa se na jednom satu pusti Regoč od Ivane Brlić Mažuranić, a na satu nakon se crta Regoč. Rezultati su izuzetni. Vrtićke skupine imaju pričanje priča kao normalan pristup odgoju i razvoju djeteta, a knjižnice većinom koriste slušaonice za rad sa audio knjigama.

Tijekom proteklih šest godina sretali smo se s raznim situacijama i životnim pričama i sve situacije bismo mogli staviti pod jedan zajednički nazivnik: Svo zdravlje i bogatstvo nije vrijedno ukoliko si sam. Ako s nikim ne uspijevaš podijeliti

trenutak, zadovoljstvo, tugu ili problem, osjećaš se usamljen. Ako ne sudjeluješ u aktivnostima zbog svog stanja ili nemoći, osjećaš se usamljen.

Ako uspjevaš čuti prijateljski glas i kroz igru sudjelovati u razvoju i životu, tada imaš šansu razviti se u zdravu osobu koja voli ljude. Smatram da audio knjige i njihova dimenzija u zajednici pomaže rješavanju djelića tog velikog projekta, razvoja djeteta. Kolike majke i očevi nakon posla i napornog rada moraju još i čitati lektirna djela i prepričavati i mučiti se? Ovim projektom omogućen je prihvatanje integralne verzije književnosti u dom na prirodan način, da djeca i odrasli slušaju i uče jedni od drugih. Tada i škola postaje zanimljiv period, prestaje biti muka, a roditelji imaju šansu i na ovaj način uživati u odrastanju svojeg djeteta. Cilj je postavljen, smjernice date i svake godine prezentiramo nekoliko novih naslova i mi vidimo budućnost u tome. Želimo vas sve pozvati da slušate jedni druge, da omogućite onom do sebe da se izrazi, omogućiti onom do sebe da vas prihvati na način kako on ili ona to žele i na taj način odaberete što je dobro za vas i vaše najdraže. A kad vam dođe da poslušate Šenou ili Ivanu Brlić Mažuranić, obratite se nama. Mi imamo najglasniju biblioteku u Hrvatskoj. Biblioteku MEDUS, Nova Ves 42, Zagreb (www.medus.hr)

Željko Grmuša, voditelj projekta zvučne knjige

Predmetni nastavnik i mentor: Vlatka Kuhar, prof.

Utjecaj vanjskih čimbenika na razvijanje poremećaja u čitanju i pisanju, tj. disleksije i disgrafije

SAŽETAK

Nepoznavanje pojmova disleksije i disgrafije među srednjoškolcima potvrdila nam je i anketa koju smo proveli na razini naše škole. U razredu smo imali neugodnih situacija sa profesorima koji nisu poštivali izdvojenost te djece u nekim spektrima učenja, čitanja i pisanja. To nas je potaklo na pisanje ovog rada.

Provodile smo ankete u svrhu istraživanja o utjecaju vanjskih čimbenika na razvoj disleksije i disgrafije. Zanimao nas je i genetski dio ovog područja. Doznali smo da je, prema nekim stručnjacima, taj nasljedni gen na 6. ili 15. kromosomu, te da se prenosi autosomno. U obzir smo uzele i tijek trudnoće i sam porod djeteta.

Prema našim rezultatima najviše ima dječaka sa disleksijom ili disgrafijom, te su majke u trudnoći uzimale lijekove za čuvanje ploda. Što se tiče vanjskih čimbenika, kao što su prehrambene navike, rezultati pokazuju da osobe sa već spomenutim poremećajem jedu manje namirnica koje sadrže omega-3 kiseline koje imaju pozitivan učinak na povećanje koncentracije, te istodobno smanjivanje izražavanja simptoma disleksije i disgrafije.

Samostalni istraživački rad za Državno natjecanje i smotru mladih biologa 2008.g. koji je osvojio drugo mjesto na županijskom natjecanju.

Učenice 4 razreda VII. gimnazije,
Križanićeva 4: Anita Elez i Nikolina Penić

Tjedan disleksije obilježava se 5.-11. listopada 2008

Događanja

Belgium	Dyslexia International Tools& Technologies Conference with UN participation Email Kontakt: admin@DITT- online.org	2009, March Brussels
Belgium	European Dyslexia Association 3 All European Dyslexia Conference See: www.europeandyslexiaassociation.eu	2010, Spring Brugges

BILTEN IZDAJE:

Hrvatska udruga za disleksiju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet,
Zagreb, Kampus Borongaj, Borongajska cesta bb
Urednica: Stanislava Leljak-Turžanski, predsjednica
Uredništvo: Ružica Lončar, dopredsjednica
Gordana Baričević   Nada Lovrić
Dragica Slavić   Ljiljana Petrovski
Mirjana Lenček
Izlazi 2 puta godišnje. Naklada 200 primjeraka.

BILTEN JE BESPLATAN**HUD**

Hrvatska udruga za disleksiju
Kušlanova 59a, 10000 Zagreb

tel: 01/2338-022, fax: 01/2333-360
091/568-1009
(dežurstvo srijedom od 18 do 19 sati)
žiro račun 2390001-1100134271
web stranica: www.hud.hr